

Locuinta Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morarilor Nr. 13.

terorile nefrancate nu se voru
primi decat numai de la coresponden-
tii regulari ai „Federatiunii“
Articlii tramsi si republished se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnal politico, literario, comercial si economico.

Va esfi Marti-a, Joi-a, Sambata si Dominec'a, demanetia.

Pest'a, 16/28 nov. 1868.

In nrulu de asta-di fiindu estrasulu din Partea I a opului „Independentia constituionale a Transilvaniei de A. P. I“ punendu prin acest'a sub ochii cetitorilor o scurta dare de sema a luptei deputatilor romani de la diea din 1861, care lupta sa renoiu in diet'a presinta si care-si ajunse culmea chiaru in dlele aceste-a. Cetitorulu va vedea, ca cele intemplete la 1861 s-au repetatu in decursul desbaterilor cestiunei natiunali urmate in dlele aceste-a. Precum atunci asie si acum ungurii n'au potutu respunde la argumintele poterose a le deputatilor natiunali, de catu prin sofisme, prin intortocarea concepilor celor mai chiare, folosindu-se mai toti de arm'a cea mai abominabile, de arm'a suspiciunarei si a inviniuirei. Diferint'a intre lupt'a de la 1861 si 1868 stă numai intr'ace'a, ca contrarii cu cari aveau a se osti deputatii natiunali erau atuncia in puseiune mai umilita de catu asta-di, si d'in acesta diferintia a puseiunei loru a urmatu si diferint'a intre resultatulu luptei natiunali de la 1861 si cesta din 1868. De unde alaturandu proiectulu lui Deák, primitu in siedint'a de asta-di, cu proiectulu comisiiunei de la 1861, si considerandu diferint'a ce este intre aceste doue proiecte, noi credemu ca nu ne-am potu amagi mai tare, de catu candu am presupune, ca pre unghi i-ar fi condusu candu-va simtiulu de dreptate si spiretulu tempului intru procederea loru fatia cu celealte natiuni din Ungaria. Nu, in punctulu acest'a, pre langa tota diferint'a proiectelor loru, nu este neci o deosebire intre ungurii de la 1868, de la 1861 si cei din evulu mediu. Esperint'a ne-a inventiatu, ca a supr'a loru nu simtiulu de dreptate, nu ideele umanitarie ci numai impregiurările neesorabile potu face vr'o impressiune in acestu punctu. Numai daca voru fi siliti, numai daca nu voru ave in catrâu, numai daca-i va arde muculu la degete, numai daca nu voru ave chiaru neci o potere de a mai resiste, numai atuncia voru coborri ei de pre terenul negatiunei si alu suprematisarei, era pana ce mai au vr'o potere, fia ace'a si numai reflexiunea altui poteri, ei suntu nemiscati ca pietra; ei n'au innaintea ochilor de catu tiera unguresca, natiune unguresca si limba unguresca. Aceasta trinitate unguresca si face a neconsidera tota lumea, a-si neconsidera chiaru viitoriulu loru. Dar' se ne intorcemu la siedint'a de asta-di a dietei.

Asta-di pre la 3 ore se inchiaia desbaterea generale asupr'a proiectelor de lege in cestiunea natiunale. D'intre deputatii romani au vorbitu asta-di dd. Sig. Popu, I. Popoviciu Desseanu, Aureliu Maniu, Andreiu Medanu, Sig. Popoviciu, E. Macelariu, M. P. Grindeanu, I. Misiciu, si la fine Ales. Mocioni. Vomu publica pre rondu cuventarile toturor deputatilor nostri, si ca cetitorii nostri se veda si parerile unoru deputati sasi vomu publica si cuventarile dd. Fr. Eitei si Rannicher. Pana atuncia insemnâmu numai, ca portarea deputatilor nostri in genere ne-a implutu anim'a de bueuria si mandria natiunale. Solidaritatea dovedita in decursul desbaterilor fu pastrata cu scumpetate si cu ocasiunea votisarei. Toti deputatii romani de fatia votisara cu da pentru proiectulu deputatilor romani si serbi. Exceptiune facura numai dd. Ivacicovici si Petru Mihalyi cari se retraseru si cu asta ocasiune de pre campulu luptei natiunali, votandu contra proiectului natiunale. — Mai antaiu se puse la votu proiectulu comisiiunei centrali, pentru care inse nu se scola nimene, apoi se puse la votu nominale proiectulu deputatilor romani si serbi, si respunsu cu da 27; ceialalti cu ba, preste 100 absentara; in fine se puse la votu proiectulu lui Deák, pentru care se

scolara ungurii de tote partitele, afara de cati-va din stang'a estrema. Asie se fini desbaterea generale, inyngandu ungurii prin majoritatea voturilor.

Independentia constituionale a Transilvaniei *)

IV.

Cuvintele deputatilor romani, pentru recunoasterea natiunalitatii romane, au provocatu in dieta o neinchipuita intaritare. Cele mai moderate, cele mai modeste modificari ce au propus Romanii, cu ocaziunea desbaterei, Adresei, in favorea Natiunei loru, nu numai ca s'au respinsu tote, dara s'au respinsu cu indignatiune si cu batjocura.

Dara mai bine se lasam pre deputati se vorbesca, si camer'a se inchiaia si apoi se judecama.

Asie la 7 iunie deputatulu romanu Popa, a propusu ca in locu se dica in adresa „representantii natiunei magiare“, spre impacarea natiunalitatilor, se se dica „representantii tieriei“, fiindu ca tier'a e una, era natiuni sunt mai multe. La acest'a unu deputatu magiaru, Bertanu, respusne: „ca elu scie cum ca Romanii simtiescu ca si Ungurii, si cumca aspiratiuni ca a le dlui Popa potu se aiba Romanii cei imbracati in mata si panura, dara nu poporulu celu de omenia imbracatu in sumane si cioreci, carui-a indesertu i se vorbesce despre Dacoromanie.“ Fru-mosu si cu multa demnitate respinse Vladu aceste calomnie quejaciose, arestandu Unguriloru necesitatea bunei intielegeri cu Romanii, care numai prin dreptate egala se pota ajunge, era nu prin astfelu de suspectari neintendiate. Cu tote acestea, amendamentulu romanu se respinse.

La 8 iunie, deputatii romani, Babesiu, Maniu, Vladu, Pop'a, Pascu, Buteanu propusera ca in locu se dica „punctu de vedere magiaru“, se se dica „punctu de vedere alu patriei“. La acest'a Szalai, renumitulu istoricu ungurescu, imputa cu amaru Romaniloru, ca la tota ocasiunea provoca la natiunalitate, si in amendamentele loru nu vede de catu apucature de gramatica (iralyi kifogások). Era Kalauz Pál, provoca pre Romani se retraga amendamentulu, si mai bine se se marturisesca pre sine de unguiri (vallják magokat magyaroknak.) Vladu replică „ca-i cauta a se tien de amendamentu, dupace vede ca li se contesta natiunalitatea.“ Eötvös, famosulu, „promite ca elu preste putine dle are se faca o motiune in caus'a natiunalitatiloru. Nu acum e tempulu de a se tratà acesta causa. Noi cu totii suntemu cetatiani ai Ungariei, zise Eötvös, pentru aceea pre nmine nu potu se supere daca deosebitele sementie ale tieriei tote la olalta se numesc Natiunea magiara.“ Deci si in punctulu acest'a me dechiaru pentru ne-schimbarea testului Adresei. In fine Klauzalu dice ca „daca deputatii romani totu se mai tien de amendamentulu loru, apoi ei prin acest'a descepta propusu, ca voru se se rumpa de catra Natiunea magiara.“ — Amendamentulu romanu se respinse.

La 10 iunie, Sig. Popoviciu, deputatu romanu, dice ca cestiunea natiunalitatiloru in adresa propusa de Deák, e prea vagu, prea superficialu tratata, deci face elu unu amendamentu in cestiunea natiunale in termini mai expliciti, si anume: „Noi vremu a dechiaru prin o lege ca in patri'a nostra se nu fia neci o natiunalitate privilegiata, ci tote se fia egale, pentru ca fia care in asemenea mesura se-si pota iubili patri'a. Deci totu ce stă in legile nostre in contradicare cu acesta egalitate, vremu a radica, si pre basa deplinei egalitatii de dreptu a acordà toturor natiunalitatiloru totu ce ierta intregitatea patriei comune.“ Sustienura acestu amendamentu, deputatii romani Aureliu Maniu, Fauru si I. Popoviciu. La acest'a Eötvös pune pre mes'a camerei motiunea ce anuncia mai innainte. Era Vajay respusne, ca „caus'a desbinare natiunalitatiloru n'ar fi legile de la 1848, ci guvernulu din Vien'a, si ca in catu tempu va sta acestu guvern, impacarea nu e posibila.“ Se vota si amendamentulu romanu se respinse.

La 11 iunie, cu ocasiunea desbaterei acelui punctu din adresa in care e vorba despre unirea Transilvaniei cu Ungaria, Mihali, romanu de nascere, care inse tiene la acesta unire, propuse largi-

*) A se vedea nr. 161, 162, 163, 164, 165 si 167.

Pretiul de Prenumeratii:
Pre trei lune 4 fl. v.a.
Pre sase lune 7 fl. 50 cr.
Pre anul intregu 15 fl.

Pentru Romanii:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/4
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. tapa timbra pentru fisele care publicatii une separate. In Locul deschis 20 cr. de linia
Unu exemplariu costa 10 cr.

rea baselor legei electorale pentru Transilvania intocmai ca si pentru Ungaria. Elu inse fu aspru combatutu de democratulungurescu Tisza. Dupa aceea deputatulu romanu, Babesiu, propune o radicala modificare a acelui punctu din adresa, in care se pretinde contopirea Transilvaniei in tier'a unguresca. Babesiu areta „ca si cestiunea unirei Transilvaniei, in ultima analysi, inca este o cestiune natiunale. Arete illegalitatea acestei pretensiuni, si dica ca fia chiaru de o suta de ori legale, ea este nedrepta fiindca nu o voru Romanii, si Romanii facu 2/3 din poporatuna tieriei. Numai dupa ce Romanii voru fi recunoscuti de natiune politica egale, numai atunci voru potu tratà cu Ungurii despre Unire. Apoi li aduce a minte unguriloru ca, dieu, daca voru audu Transilvanii cum se respecta in Ungaria drepturile cele mai sacre, drepturile natiunale, dupa ce voru afila de cuvintele unguresci ce se tienu aici, si prin care se pretinde ca, natiunalitatea romana nici odata n'a fostu si nu este apesata prin legile unguresci, si cumca legile de la 1848 ar fi asigurandu drepturi egale pentru toti: apoi, dieu, putina plecare voru potu se aiba pentru unire necondituita, si inca, lucru pre firescu, si mai putina daca am vrè se li-o impunem printr fortia: si in adres'a propusa de d. Deák se reclama unirea in termini cari nu escludu nici forti'a. Unirea nu ar potu fi de catu o legatura bilaterală intre Ungaria si Transilvania: acesta dieta ca un'a din partile contraente, nu potu se fia judecatore in cauza sa propriu. Despre acestu cuventu, de catu care neci mai dreptu nici mai moderat d'in diet'a unguresca n'am audutu, „Pesti Napló“ dica, ca si implitu cu dorere anim'a fia carui patriotu, si de atat'a intaritare, in catu acest'a s'a simftu sub totu cursulu siedintiei, fiindca cuventulu acel'a trase la indoieala legalitatea unirei Transilvaniei, si era o apriata lovire in integritatea patriei (nyilt támádás a haza integrítasa ellen). Propunerea d. Babesiu o sustienura Vladu si Pop'a. Era Tisza li respusne intr'o maniera preste tota mesur'a violenta si injuriosa pentru Babesiu si Pop'a. Insu-si presiedintele lu observa. Tisza intrebă pre Babesiu, cine din Transilvani l'au incredintiatu se vorbesca in numele loru, elu asigură, ca Romanii n'ar fi in contr'a unirei pentru ca episcopulu romanu, Lemeni, ar fi fostu pentru unire, era poporulu ar fi fostu numai amagitu prin intaritarile agentiloru reactiunei din Vien'a, reactiunei ce acum de nou si-ivesce capulu... Se vota si amendamentulu romanu, injuratu daru nu refutatu, se respinse. (Precum se intempla cu amendamintele deputatilor romani si in diet'a presinta R.).

Totu intru acea siedintia, Pop'a, la punctulu unde se vorbesce in adresa despre egalitate fara deosebire de natiunalitate si religiune propuse se se adauga „si de nascere.“ In acesta propunere ungurii vediura unu nedreptu atacu asupr'a aristocratiei celei gene-roze, asupr'a casei magnatiloru. Bonis Samu respusne „ca cuvintele alui Pop'a amirosa a vienes.“ Era democratulu ungurescu, Tisza László pre langa alte calumnie adause ca acesta propunere ca si caus'a natiunalitatii ce ne'ncetatu se resuscita, nu potu ave in altu scopu decat turbarea tieriei „ca elu, Tisza, de altmintrea este incredintiatu ca asemenea urmari nu voru ave neci unu efect la poporulu romanu, pentru ca acestu poporu a capetatu minte, si viu este Dumnedieul maghiariloru, care va apera de amicii cei falsi nu numai pre membrii natiunalitatii maghiare, ci pre intrega natiunea maghiara sub care se intielege cuprinsulu toturor cetatieniloru de ori ce natiuna-litate.“ (Eta testulu originalu alu cuvintelor lui Ti-sza: „Okult a nép többsége, él a magyarok Istene, ki álbarátítól megvédendi nem csupán a magyar nemzetiségtagjait, hanem az egyetemes magyar nemze-tet, mely alatt én e haza minden nemzetiségi polgárainak összegét kívánom érteni.) Pop'a vediudu atat'a intaritare si atate calumnie, pentru lucruri cari potemu dica ca inca sunt de putina importantia, singuru si retrase amendamentulu.

Astu-feliu o partira putienii dar' bravii Romani cu Ungurii in aceste siedintie famose, din care de nou ne incredintiamu ca in diet'a unguresca a pronunci a numele de Romanu insemneza a fi rebelu in contr'a legei, insemneza a fi Daco-romanu, precum li-o spuse Vértnu, a cere respectarea natiunalitatii si egalitate fara osebire de nascere, insemneza a fi

reactiunarii si comunitu, precum i injurâ Bonis si Tisa, insemneza a se rumpe de către monarcia, precum in fatia li-o imputara cu totii.

Spre a-i consolă pre Romani, se scola Eötvös si propune numirea unei comisiuni de 27 membri, care si pana atunci candu *diet'a completandu-se va fi competinte de a face legi*, să pregatesca lucrările in caușa naționalitătilor. Inse cine este baronul Eötvös? — Elu este celu mai neimpacatu si mai sistematic dusmanu alu principiului egalității naționale. Vedi cărtile ce a publicat, precum : *Gleichberechtigung der Nationalitäten; a 19 század eszméi*, s.a. Așe dar' cestiu-nea s'a emanatu pana la completarea dietei prin unirea Transilvaniei, adeca pana ce se va desfintă formalu naționalitatea romana. Se pota satira mai amara! Si apoi chiar' daca acăstă comisiune nu va fi sor'a comisiunei de la 1790, care nici pana la 1848 nu-si terminase lucrările, ce bine si ce dreptate se pota astepta de la majoritatea unguresca, său magiarisata a acestei comisiuni!?

Blasiu, 25 nov. 1868.

Afaceri baserecesci.

Congresulu romanilor ortodocsi, ce s'a tienutu in lun'a trecuta cu multu aparatu si splendore desclinita in Sibiuu, amagi pre multi si d'intre cei de facia, si d'intre privitorii departati, si facu, ca ochii osteniti de privirea lustrului esternu să nu observe.

De candu e Transilvania, „acăsta patria clasica a libertății relegiosc“, nu s'a datu in sinulu ei nici una confesiune, ale carei afaceri baserecesci să se fia regulat prin articlui dietali in modulu acelu-a, in care vedemu regulate pre ale baserecei romane ortodoxe prin Art. IX.

In Trannia diet'a tierii s'a multiamitu cu edicea libertății pentru relegiunea cutare si cutare.

Legelatiunea Tranniei de pana aci nici una data nu s'a ocupatu cu regularea ieraraciei ore-cai ei confesiuni, si cu atâtua mai pucinu a despusu vre-una data, cumu să se compuna si convoce sinodele confesiunilor recepte, si ce agende să aiba ele.

D'in contra tote aceste se faceau de către incele basereci respective, curratu dupa buna aflarea loru.

Ma ce asuprata eră baserec'a romana, si totu-si ierarchia si afacerile ei inca la aratare erău lasate in libertatea strabunilor nostri si nu se regulau prin articlui dietali, ci prin canone sinodale.

Vene anulu D. 1868 si cu elu se reversa preste baserec'a romana ortodoxa d'in Trannia Art. de lege alu IX. de la Pest'a lucrul se pune in scena cu multa maiestria, barbatii cei mai eminenti ai confesiunei se aduna in Sibiuu, si sotu-si aparentă momitoria său alte considerări facu să se pierdia de totu d'in vedere, cumu că chiaru legea, ce d'in ratecire se cugeta pietr'a anghicularia si garanti'a venitorului baserecei romane orientali d'in Trannia, in realitate este celu de antăiu ochiu alu catenei, ce se fauresce spre asierbirea ei, si un'a arma mai multu spre nemicirea dereptureloru naționalei nostre.

Cunoscemu resemtiul, ce voru produce cuventele nostre intru multi. Dar' ne rogămu, ca nime să nu ne condamne, inainte de ce ar' ponderă lucrul cu scrupulosetatea cuvenita, spre care lucru sierbesca urmatorie considerări.

Afacerile baserecei romane ortodoxe d'in Trannia s'au regulat prin potestatea civila, nu prin cea eclesiastica, — si prin acăstă ele s'au supusu fluctuatiunei unui corpu legislativu, in care Transilvanii de confesiunea acea nu erău reprezentati de cătu prin una frantura neinsemnată de deputati, său poate chiaru numai prin unu singuru omu (d. Puscariu).

Cine va potă opri pre diet'a pestana ca se nu revedea si schimbe Art. IX. candu si cumu-i va plăce ei?

Pana candu romanii transilvani nu si-au datu invioarea loru la uniune, — si legea de uniune inca nu este lege deplena — nu este vetemotoriu de intresele naționalei a te imbracă in legi croite si cusute de diet'a unei tieri, ce nu cunoște alta națione de cătu pre cea magiara?

Potere-amu desfasiură si deduce lucrul mai pre largu; potere-amu insră si alte considerări; dar' ne retienemu cugetandu că cele indegetate suntu de ajunsu spre a indemnă la mai multa precautiune intru unu obiectu asiă momentosu si delicatu, cumu este a suferă său chiaru a chiamă pre statu să se amestece in regularea treburilor tale baserecesci.

Cumu purcede statulu, deca incepe a despune in lucruri de aceste, areta ordonanța ministrului Eötvös de la 10 aug. 1868, prin care se reguleaza afacerile baserecesci, scolastice si fundatiunali ale Metropoliei srba gr.-orientală.

Si cumu se apera cele-alalte confesiuni d'in Trannia si Tier'a ung. de amesteculu statului, areta mai de aproape propunerea facuta de Deák in conferenția, ce au tienutu catolicii pentru a se contine legile de modalitatea, dupa care să participe si laicii la cele baserecesci.

Cu atâtua ne este mai semftă dorerea, candu vedemu urdîndu-se pasi, cari si baserec'a unita se oarunce in pusețiunea precaria de a depinde de la gratia dietei pestane.

Si apoi candu vedemu, că pasii acesti-a se facu d'in doue părți cu totulu opuse: d'in partea ministrului Eötvös carle nerogat u de neme pune pre mes'a dietei pestane unu proiectu de lege pentru inarticularea Metropoliei de Alb'a Juli'a si a Episcopatelor de Gherla si Lugosiu, — si a deputatilor Dobrzanski (rutenu d'in Ungaria) si Medanu (romanu d'in Chioru), cari in unire cu unu alu treilea pusera pre mes'a acelei-asi diete unu proiectu de lege pentru a se conchiamă congresul si in baserec'a unita romana si rutena, — atunci ne stă mentea pre locu si nu ne potem explica: de unde provene că barbatii, ale caroru sentiente naționali sunt probate se iè initiativ'a spre a serbi si baserec'a unita ... si nu ne incumetăm a dice alta, de cătu: cursele suntu fine, si căte una data se asiedia cu atât'a maiestră de scapa neobservate si de ochi de cei ageri.

Ne restringemu la baserec'a romana unita. Ea n'a rogatu pre neme, să-i articuleze Metropoli'a in diet'a pestana. De ce vene dara d. Eötvös cu proiectul acelu-a? ca se faca unu bene besericu noastre, său că se o incurce? De ar' ambla să foloseasca baserec'i noastre, ar' pote face in mii de moduri; dar' pana acum n'a facutu nimicu. Deci scopulu acelu articolu nu pote fi de cătu a immultă incurcature noastre.

Baserec'a nostra nu a rogatu pre neme, să-i scozia articlui de la diet'a pestana, pentru ca să castige dreptu a regulă afacerile sale prin adunări baserecesci compuse d'in preuti si laici.

D'in contra, baserec'a nostra s'a considerat pre sinc a fi in pusețiunea faptica a dreptului acestui-a; pentru acea in sinodulu său de la 11 aug. a otarit, cum să se asterna drumulu pentru conchiamarea sinodului compus d'in preuti si laici, — si in otaririle sinodului de la 11 aug. nu e nece vorba, ca lucrul acelu-a să se faca pendinte de la legelatiunea dietei pestane, pentru că sinodulu nostru a tienutu si va tienă la drepturile baserecei si nu va dà ocasiune spre scuduirea loru prin amestecu nechiamatu.

Dupa tote aceste nu potem, de cătu deplange smintel'a, prin care drepturile baserecei noastre să neconoscu, si unu corpu nechiamatu se invoca spre a le regulă, — nu potem, amu dñs, de cătu deplange o astu-feliu de smintela, mai vertosu candu ea se face de unde nu amu fi visatu. m. m.

Diet'a Ungariei.

Siedintă d'in 27 noiembrie a casei deputatilor.

Presedinte: Szentiványi, notariu: Csengery, d'in partea regimului ministrului: Horváth, Gorove, b. Eötvös si c. Andrassy.

Autenticandu-se protocolulu siedintiei trecute, presedintele presinta pesteină cetății Pest'a pentru modificarea punctului 22 d'in proiectul de espropriare; se va pertrăta d'odata cu proiectul de espropriare.

Ernéstul Simonyi propune a se detiermuri ordenea agendelor sessiunei presinti (strigări: s'a statorit deja!) Mai departe ar' doră, ca guvernul se nu intardică a dă dietei actuali deslucirile cuvenite despre referintele externe ale imperiului.

Som si h spune, că actele delegatiunei intre cari se află si cele diplomatice, se voru împărăt la tempul său intre membrei casei; altu-cum treblele externe sunt cause comuni, si asie nu se tienă de dieta.

Gavrilu Várady pune pre mes'a casei petițiunea mai multoru comune (rusesci) d'in Marmatia, cari ceru, ca partea de la Teke-haz a pana la Sapientia a liniei ferate Dobricinu — Sighetu să se cladsca d'a drept'a Tisei, ér' conformu proiectului originalu — d'a stang'a Tisei (unde locuesc romani). — Se tramete comisiunei csmise in caus'a linielor ferate.

Trecundu-se la ordene, se continua pertratarea generale a cestiu-natiunali.

Petru Mihályi. Onorata casa! Nu voiescu a intretină pre tempu lungu atentiu-ne on. case, storsa deja prin consultările de 4 dile asupr'a obiectului, ce este pro tapetu; voiescu numai a detiermuri punctul, d'in care io purcedu in obiectul cestiu-natiunali, care este su discutiune.

Fiiindu obiectul acestu-a chiaru la ordinea dilei, mi-voiu spune parerile, ce le nutrescu in privint'a lui, le voi spune cu sinceritate patriotică, fără me teme de vre-una suspiciunare.

Io credu, că existintă sentimentul naționalu nu se poate trage la indoieala; adres'a prima a dietei d'in 1861 l'a amintită deja, dñe: „Noi scim, că sentimentul naționalu, ce se desvolta totu mai tare, merita a fi luat in consideratiune.“ Ide'a acăstă fu recunoscuta si in adres'a a două a dietei d'in 1866, care apromise, că voiesce a consolidă tier'a prin indestulirea justă, echitabile si multumitoria a cestiu-natiunilor de ori ce națione său confessiune ai patriei nostre.

Acestu-a este temeiul, care este a se occupă d'in partea legislativei fatia cu cestiu-natiunii acăstă; — dreptu acea dupa modestă mea parere, punctul de purcedere alu acelora deputati, cari trasera la indoieala existintă si justifică sentimentul naționalu, nu corespunde realității.

Io credu, că in consultarile noastre a supr'a acestei cestiu-natiunii de mare importanță pentru venitoriu patriei noastre, trebuie să purcedem cu sagacitate, incungurandu orice suspiciunare, si să nu amintim atari intentiuni affirmative, care sunt necunoscute in sinulu toturoru patriotilor adeverati.

Sum pră convinsu, că sentimentul naționalu este unul d'intre esfusele organizațiunii constituutiunale de statu ce s'a facutu prin legile d'in 1848; — căci abstragundă de la alte impregiurări, dupa constituutiunea aristocratică, proporțiunea numerică a celor investiti cu drepturi politice era in favorul magiarilor, — ér' in urmă libertății constituutiunale d'in 1848, basata pre egalitatea de dreptu civilu si politicu, mii cetățenilor patriei fura impartasite in favorul drepturilor constituutiunali; impregiurarea acăstă produse apoi necesarmente pretensiunile naționali si limbistece, si imnorarea acestor-a dupa parerea mea, n'ar' insemnă alta, decât a face neposibile eserarea drepturilor constituutiunali pentru locuitori nemagiari ai patriei acestei-a.

Astu-felul indestulirea pretensiunilor naționali nu poate fi altu-ce, de cătu aplicarea practica a principiului de egalitate, care s'a intrudus in legile d'in 1848.

Intrepretandu astu-felul interesele naționali, existintă si justifică loru nu se poate negă, si in multumirea justă alorurum nu potem vedea periclu pentru patria chiar' asie precum nu s'a indoiu nimenei că introducerea principiului egalității de dreptu va fi unul d'intre factorii principali pentru promovarea prosperării spirituale si materiali a patriei noastre.

D'in acestu punct de vedere consideru io cestiu-natiunale, care e su discutiune, si acuma vine intrebarea, cari sunt in terminii, in intrulu caror-a pretensiunile naționali sunt in dreptu a fi recunoscute de legali? — In privint'a acăstă io primescu principiul expresu in adresele sale, ca să merge-mu pana unde potem fără riscare si vatemarea unității teritoriului si a guvernarii.

Credu, că legelatiunea inca va urmă cu consecintia principiului expresu in adresele sale, si va face pentru indestulirea pretensiunilor naționali tote, căte i permite unitatea teritoriului si a guvernarei tierii. Dreptu acea io doresc recunoscerea legală a toturoru pretensiunilor naționali cari nu colidu cu principiul statorit de legelatiune.

Inse, dupa parerea mea, proiectul comisiunei centrali nu inpliesce missiunea acăstă. Nu afămu in acelu-a circumscrierea si statorirea precisa a principiului previedutu in titlu acelu-a; — nu se amintesce in acelu-a naționalitatea ca atare; principiul egalei indreptățiri nu se observa in multe părți ale acelu-a, cu tote, că s'ar potă fără vatemarea principiilor statorite mai in susu.

Io credu, că precisarea legală a ideei de naționalitate conformu concluselor, facute in caus'a acăstă, este pasiul consecintie alu legelatiunei.

Mai departe ce s'atinge de compatibilitatea pretensiunilor naționali cu unitatea guvernării, proiectul comisiunei centrali nu se estinde pana la punctul, care ar' trebui să se lucreze.

Pentru recunoscundu de una parte competitivă limbii magiare la manipulatiunea internă pentru organele superioare ale legelatiunei si guvernării, asemenea pentru judecătorie, ce se denumesce de guvern, ma primindu limb'a magiară de mediulocitoria intre judecătorii, de limb'a manipulatiunei interne in comitate, si in interesul guvernării, de una limb'a protocolara;

de alta parte inse credu a fi justă dorintă, ca judecătoriile urbane si comitatense să-si pota determină pre calea alegerei libere limbile sale protocolare si cele ale manipulatiunii ordinare.

Dorescu, ca autoritățile subordinate judecătoriilor, asemenea si autoritățile inalte si mai inalte baserecesci să fie libere a-si defișe limb'a consultărilor si a manipulatiunei.

Aceste am fostu detorii a le desfasuri conformu pusețiunii mele de deputati, — aceste sunt, pre seurtu, parerile, cari am fostu norocoșu ale spune si in siedintele comisiunei esmise in caus'a naționale, fără ca să fie fostu luate in consideratiune d'in partea comisiunei.

Deci, fiindu-că parerile mele nu convin cu proiectul comisiunei centrali, nu lu-potu primi.

Jus h se incerca a sprința proiectul majorității magiare.

Rău niché descrie importantă cea mare a cestiu-natiunii de pre tapetu si negă, că proiectul majorității ar' potă indestulă pe naționalele nemagiare; dreptu acea ar' doră, ca diet'a unguresca să nu perda tempul indesertu, cu caus'a acăstă, care numai tempul o va potă deslegă, ér' majoritatea dietei unguresci neci candu.

Madocsányi pledează cu una logica pră marginita si cu nesec arguminte cam oscure in favorul proiectului majorității.

Alesandru Romanu aperandu proiectul deputatilor nemagiari, combatte pe contrarii aceluia.

Presedintele roga pe vorbitori să se restranga a vorbi numai la obiectu.

Stefanu Szilágyi ar' vol a sprința proiectul lui Deák.

Stojacicovici in una cuventare basata pre-gumintre firme sustiene proiectulu minoritatii.

Vincentiu Babesiu combate cu argumente d'in viet'a practica proiectulu magiariloru. — Cuventarea vomu publica-o per extensum.)

Felicianu Czorda vorbesce pre langa pro-
iectulu lui Deák.

Florianu Varga, Alesandru Bohatielu icav. **Puscariu** sustieni proiectulu minoritatii; si doi d'iu urma nu concedu, ca conclusele aduse cau'sa natiunale sê se estinda si asupr'a Transilvania, pentru cestiu'na uniunei inca nu este decisa. Cuventarile acestoru-a le vomu publica la tempu-
isêu.)

Simeonu Papp, caruntulu popa d'in Maramu-
siu, laptatu de mama romana, nutritu cu prescure
umanesci nu concede, cä in ti'r'a acésta aru esiste
tiune romana ori serba etc. ci numai una, si acé-
sa e marea si glorios'a natiune magiara, pentru bi-
ele accestei-a s'a luptat elu in tota viet'a lui, — si
cuprinsu de indignatiune esperiendu, cä unii cu-
za a incercă validarea pretinsuriloru unoru natiuni,
ari dupa scrisit'a parere/ a dsale nu potu (?) sê
siste in acésta tiéra unguresca (!) (Astu-fel de re-
sintante au stranepotii lui Dragosiu: potu fi man-
tri cu elu!) Partenesce proiectulu celu fatalu alu lui
Deák.

Apoi se face alegerea membriloru croati pentru

omisiunea esmisa spre a censurà dñuariulu casei.
Pertratarea causei natiunali se va continua-

Cuventarea d. Dr. Alesandru Mocioni

tienuta in sied. dietei ung. de la 24 nov.

De ora ce mi-am luat in drasnel'a sê asternu o contra-
propunere, Onorat'a Casa sê-mi permita a o si motivă in con-
ta testului de la comisiunea centrala.

Mi-pare reu că desfasurarea pareriloru mele nu poie fi
si de secura, ca si a antevorbitorului, a binemeritatului de-
putatu d'in cerculu centrala a orasiului Pest'a, — de aceea
nu stigmat'a atentiu'e a casei.

Pana a nu intră in materia, nu potu retace aceea dorin-
ta sincera cä, pre cätu de cu bucuria am incepulu diu'a de
asta-di, totu asiè de cu bucuria si spre multiamire comuna
si finimu — cu ajutoriulu lui Ddieu — desbaterea acestui
obiectu.

Marturisescu, On. casa, cä voindu sê motivezu contra-
mpunerea mea, nu facu acésta fora de ore-si care ingrigire,
cäci dupa desbaterile in sectiuni potu sê sciu deja cumcä prin
cestu pasu alu meu facu opusetiune barbatiloru de statu atâtu
de emininti si de experti; — nu potu face acésta fâra de ore-si
care ingrigire, candu ieu in socotintia acea desproportiune ce
existe intre greutatea problemei si intre slabele mele facultati.
(Se audim!)

Cestiu'na si seriosa, seriosa si de multa importantia, era
consecintie ei nu se potu prevede.

Importantie acestei-a i este egala acea responsabilitate
mare, carea cu tota greutatea se apesa asta-di pe fie-care de-
putat; — si este consciintia viua a acestei responsabilitati,
carea mi face de detorintia asternerea unei contrapro-
punerii.

O. casa! Se voru fi gasindu si de aceia — nu vreau se
dicu cä in asta casa ci in tiera — cari de a dreptulu si ne-
conditiunatu nega cä ar esiste o cestiu'na de natiunalitate si
cumcä ide'a natiunalitati ar fi sposu si preste otarele tierei
nostre. Marturisescu cä n'afu de lipsa a pasi cu argumente in
contr'a acestora, cäci nu mi-ar fi cu potintia se convingu eu
cu argumente pre accia, pre cari nu i potu convinge faptele,
— de aceea motivarea mea o adresezu numai acelora cari re-
cunoscu existintia cestiu'nei de natiunalitate si cari prin ur-
mare au si intentiu'na a o deslegă.

Fiindu cä parlamentulu se dice infaliblu cätu e pentru
forma, si inzestratu cu potere deplina, — de aceea in desle-
garea acestei cestiu'ni, precum si in celelalte, potu alege intre
doue cäi, si adeca

ori cä parlamentulu are de cugetu a deslegă cestiu'na
pre bas'a dreptatei,

ori cä abstragendu de la dreptate, vre s'o deslege nu-
mai — nu voiu dice: dupa volnicia, ci — dupa otarieea
majoritatii purcosa d'in voint'a ei libera. (Strigari: Dora n'o
va deslegă dupa voia minoritatii !)

Casulu de in urma nu mi-e este iertatu se lu-presupunu
despre camer'a representativa, si neci lu-voiu presupune; cä-
ci in acestu casu ar fi de prisosu ori-ce discusiune, de ora ce
volnicia este nemarginita, in toc'm'a poterii imaginatorie a
omului, si asiè e indaru a lupta cu argumente contr'a ei.

Dreptaceea voi se credu cumca onorat'a casa vre sê
deslege cestiu'na pretensiuniloru natiunali pre bas'a dreptatei,
intre marginile intregitati politice si teritoriali a tierii.
Fiindu asiè, deslegarea cestiu'nei depinde — in pararea mea
de la trei conditiuni principali.

Dreptulu este pururea esfinti'a esentiei pretensiuniloru,
pentru cari esiste acelui dreptu; de aceea la deslegarea
acestei cestiu'ni conditiunea prima — in pararea mea — este:
cä s'e aducem la evidintia, cari sunt pretensiunile indrepta-
rite ce isvoresc d'in esintia ideii de natiunalitate?

A dou'a conditiune principală la deslegarea cestiu'nei
este aceea, cä (ori-care ar' fi convingerea nostra in asta pri-
vintia, ori-car ar' fi pretensiunile indreptate) se permitemu

ca aceste pretensiuni sunt la o natiune totu asiè de naturali-
ca si la alta; avendu natura egala, naturalmente pretindu si
se sciu' egalu in fati'a legii, si astfelu sê li recunoscem princi-
piulu egalitatei.

A trei'a conditiune este conformitatea scopului. Asiè tre-
buie se otarim cu aci, cä principiele odata primite sê nu remana
o salut numai pre chartia, ci sê devina fapta pre cätu nu-
mai sê potu cu privire la relatiunile etnografice ale patriei
nostre.

Avemu naintea nostra doue proiecte, vreau se dicu trei.
Acesta trei proiecte diferesc intre sine asiè de tare in privi-
tia basei, direptiunei si scopului, principiele cuprinse in ele
sunt atâtu de contrarie, in cätu numai unu punctu de conve-
nire, numai intr'unu punctu sê intalnescu, si acesta este intre-
gitatea teritoriala si politica.

Ca sê me precepeli mai bine, afu de lipsa a premitre
cumcä, conformu conditiuniloru ce le-am pomenit, io la ace-
stu obiectu facu destingere intre principiele fundamentali si
principiele de conformitate. Acesta de in urma, se [potu aplică
in desclinate moduri, fâra sê vina in contradicere cu egal'a in-
dreptatire a natiunalitatiloru. Acesta o spunu d'in capulu lo-
cului pentru ca sê nu fiu silitu la repeti'ri in cursulu vor-
birii mele.

Sentiulu de natiunalitate este asiè de vechiu ca si
natiunile, era acestea a buna sema voru fi atâtu de vechie
ca si insu'-si genulu omenescu. Noua este numai idei'a
de natiunalitate. De vomu invredinici de atentiu'ne acele batal-
li si revolutiuni, alu cîrora teatrul fu Europ'a, desclinitu de
la dieceniu'lu alu treile alu secului acestui-a; — de vomu
considera miscaminte ce se petrecu in Greci'a, Belgu',
Munteni'a si Moldov'a, Poloni'a, Rusi'a, Prus'i'a si Germa-
ni'a, Scandinavi'a, Schleswig si Holstein, remanendu aici in
patri'a nostra: nu se potu sê nu precepem cumca aceste mi-
scaminte tote, nu sunt alta de cätu esfinti'a unei idei funda-
mentale, nu sunt alta de cätu aplicarea la timpu si la rela-
tiuni locali a acelui-si principiu fundamentalu, nu sunt
alta de cätu singuratecele fractiuni d'in aceea-si unitate.

Fie ori cätu de diferitoro singuratecele scene in acésta
drama a straformarii generali, fie ori cätu de contrarie in
fondul si in direptiunea si in scopulu ce caracteriseaza singu-
ratecele fase: esperiintia cotidiana ni-o spune cä poporale
Europei de cîte ori nisuiu' sê ajunga acusi pre bas'a dreptu-
lui istoric acusi pre bas'a dreptului naturalu, ici cu mediloce
revolutiunarie, acum sub numirea de constitutiunalismu, apoi
in alianta cu poterea absoluta, candu prin egala indreptatire
si alta data prin nedependintia si suprematia, — purure idei'a
natiunalitati le-a imbolditu, dorintia de a-si ascurà esistinti'a si
desvoltarea individualitatii natiunale.

Acésta este idei'a fundamentala a fie-carui miscamentu,
acésta este idei'a fundamentala a tuturoru miscamintelor
cäte se petrecu asta-di in Europ'a.

Aflu de prisosu a desfasuri' acésta mai pre largu si a
dovedi cu exemple, cäci noi cu totii suntemu in foculariu
acestoru miscamente, — si procesulu reconstituirii imperiu-
lui austro-ungurescu este o „camera obscura“ in carea cu fi-
delitate se oglindeaza aceste aparitiuni de veri-ce colore si ten-
dintia.

Dara, daca esperiintia ne invetia cä idei'a natiunalita-
tei nu este de cätu nisuintia d'a ascurà esistinti'a si desvol-
tarea individualitatii natiunale; apoi de alta parte conceptul
natiunalitati ne conduce necessariamente toc'm'a la acésta
convincere.

Natiunalitatea, — fiindu universitatea omeniloru, pe
cari originea, topografi'a, istoria si prin urmare legamentul
limbei ii impreuna strinsu la olalta, carele cuprinde in sine
simburile desvoltarii morali, si de orace are consciintia despre
acésta, — din aceste cause este o persona, o persona ju-
ridica.

Acésta persona juridica, ca tote personele, si-are natu-
ralmente interesulu seu primu si celu mai santu, adeca sus-
nerea esistintiei sale proprie.

Deci subiectulu pretensiuniloru natiunali in ordinea
prima nu potu sê fie unu individu seu altulu, neci toti la olalta,
ci numai natiunea ca atare. Nu sciu daca in asta pri-
vintia voi intimpini consentientul majoritatii d'in asta
on. casa, dar' daca s'ar' gasi de aceia, cari ar' crede cumca
acésta nu numai nu e bine ci e si periculosu, atunci s'ar' na-
sce intrebarea: ore avemu noi poterea d'a impedece?

In asta privintia afu de lipsa a esamină: cari sunt
causele ideii de natiunalitate? — Eu destingu patru cause, a
nume doue externe si doue interne.

De cause externe consideru principiulu suveranitatii po-
porului si principiulu de egalitate. Acestea au petrunsu la
popore si n'au potutu remanè fora de influintia, cäci natur'a
interna a omului lu-indemna spre imitatiune. Intre causele
interne insuru progresulu celu mare pe terenulu culturei, de
alta parte direptiunea democratice a constitutiunalismului.

Cultur'a este aceea care stirnesce in omu consciintia,
cultur'a (se audim!), a sternutu consciintia si in natiuni, si o
desvolta neincetatu. Cealalta causa jace in direptiunea de-
mocratice a constitutiunalismului; candu de odata cu suvera-
nitatea poporului s'au prochiamatu si drepturile cardinalu ale
individualui seu libertatea individuala, a fostu neaparatul de
lipsa a cercă o garantia pentru acésta libertate, era garantia
nu s'a potut ugasi de cätu in egal'a indreptatire politica adeca
in constitutiunea democratica.

Pre cätu tempu a dominu' absolutismulu si constituti-
una feudală, poporulu si limb'a lui n'au fostu invredinicit de
neci o consideratiune, pre cum dovedesce acésta pre bine

esemplulu patriei noastre, unde o limba morta a fostu in stare
sê sustieni unu statu aproape o mia de ani. Dar' in momen-
tul in care s'a prochiamatu indreptatirea egala, de locu ce
poporului i s'a permisu influintia in desvoltarea vietii de sta-
tu, in acelui momentu idei'a natiunalitati a aparutu pe ter-
nulu luptelor pentru limba.

Dreptaceea, daca idei'a de natiunalitate este esfinti'a
unor principie ce au strabatutu societatea nostra intreaga si
tota cultur'a nostra, este pr' naturalu cumcä acea ideia nu-
mai asiè am potè-o impedece, daca am fi in stare se impedece-
mu si se transformam totale ale principiile.

Nu m'asiu sci inchin' ideii de natiunalitate, daca indre-
ptatirea ei ar fi numai o generalitate; dar — in parerea mea
— indreptatirea ideii de natiunalitate contine posibilitatea
libertatei individuale si posibilitatea desvoltarii genului ome-
nescu.

Idei'a de natiunalitate, precum dîsei, si-are o cauza in
direptiunea democratica a constitutiunalismului, dar — pre-
cum libertatea individuala si medilocul desvoltarea individu-
lui e cu potintia numai pe bas'a democratice, totu asiè de alta
parte idei'a de natiunalitate este o conditiune premergatorie
a democraticei. (Sgomotu.) Me rogu de iertare dar (S'audim!)
democrati'a numai asiè e binefactoria si posibila, daca s'au
cultivat u numai cäti'-va séu multi, ci poporulu intregu in
massa, daca poporulu intregu e capace se folosesc drepturile
politice. (Adeveratu e!) Acum, on. casa! desi claselor mai
avute e cu potintia a se califica prin cultur'a unei natiuni
straine, mi se pare inse ca cultivarea poporului in massa nu
pote se fie de cätu natiunala, astfelu dura desvoltarea (cultiva-
re) natiunala este o conditiune premergatorie a demo-
cratiei.

(Va urmă.)

Cuventarea deputatului Borlea

tienuta in siedinti'a d'in 25 noemvre a casei reprezentantiloru.

On. casa! Au trecutu 20 ani, de candu resunau prin
tote anghirile tierii insufletitorie cuvinte: libertate, egali-
tate, fraternitate.

De atunci, on. casa, s'au schimbatur in Austri'a, si prin
acost'a si in Ungari'a multe forme de guvern si multe guverne,
cari partea oea mai mare au manecat, celu putin dupa propri'a loru afirmatiune, d'in principiile libertatii, egalitatii si
fratietatii, si au vorbitu forte multu despre acestea; durere
inse, cä aceste frumose idee, fâra a caror aplicare fapta
patri'a nostra nu potu fi nici odata mare, nici odata pacuita
si nici odata fericita, cu privintia la natiunile nemagiare, cari
locuesc acésta tiera in mare majoritate, au remasu totu-de-
un'a numai frase gole. Cu tote cä facusem acésta trista espe-
riintia, si fâra de a me numi optimist, totu-si, — vediendu
cä on. casa in adres'a d'in 1866, indreptata, cätra maiestatea
sa a promisu deslegarea cestiu'nei natiunale pre bas'a dreptu-
tii si fratietatii; vediendu mai departe cä in siedinti'a d'in
21 aprilie 1866 la printrarea amendamentului, ce lu-presi-
tasera 14 deputati romani la proiectulu pentru formarea co-
misiuniloru, deputatii magari au declarat, cä cestiu'na natiunala
se va deslegă pre bas'a dreptatii reciproce, a ecuitatii
si fratietatii; audindu totu atunci de la deputatulu Tisza cä
cestiu'na natiunala potu nu se va deslegă nici odata conformu
principiului libertatii, egalitatii si fratietatii, si pre bas'a dreptatii
si ecuitatii reciproce.

Vediendu inse pasii facuti pana acum pentru deslegarea
cestiu'nei natiunale, si pentru indestulirea dorintielor indre-
ptatite ale natiunilor nemagiare; vediendu elaboratulu co-
misiunei, si votulu separatu alu deput. Deák, — cari ambele
in principiu si esistintia nu difereascu intru nimicu unulu de
altulu, ci numai in cuvinte si stilistica, pentru aceea aceste
doue elaborate tiparite separatu eu le consideru numai ca
unul; — vediendu tote aceste, si observandu cä prin aceste
se intentiunea realizarea pericolosului principiu: cä Ungari'a
e numai si numai statu magiaru, si cä in asta tiera poliglotă
natiunea si limb'a politica e numai si esclusiv cea magiară;
— cu dorere trebue sê esperiez, cä sublimile idee de liber-
tate, egalitate si fratietate, intonate de atâte ori in acésta on.
casa, in punctul deslegarii cestiu'nei natiunale si cu privintia
la noi sunt numai fabula, ca cea despre sierpole de mare, de
care multi vorbesc si voiesc a vorbi multe, in fapta inse nu
lu-az veditu nici odata.

On. casa! Privindu la proiectulu de lege pentru desle-
garea cestiu'nei natiunale, amu ajunsu la doreros'a convingere,
cä acestu proiectu nu e basatu nici pre principiile libertatii,
nici pre ale egalitatii si fratietatii, dar nici pre ale dreptatii
si ecuitatii, si nu numai pre deputatii romani si pre natiu-
ne romana nu-i indestulesc, dar nu indestulesc nici pre
celelalte natiuni nemagiare, cari locuesc in mare majoritate
in acésta tiera, pentru cä in acestu elaborat nu se face nici
amintire despre recunoscerea natiunalitatii politice a acesto-
ru, ci se exprime chiaru oprimerea limbii loru natiunale,
pre care d'insu' o iubescu tocmai asiè de ferbinte ca magarii
pre a sa, si pentru cä acestu elaborat decreteza suprematia
limbei si natiunei magiare preste celelalte limbi si natiuni.

Acestu proiectu nici nu potu indestulii pre na-
tiunile nemagiare, pentru cä, pre cum dîsei, acestu
proiectu nu e basatu nici pre principiile libertatii
nici pre egalitatii, nici pre ale fratietatii, pentru cä

in contr'a dreptului naturei decreteza esclusiv numai limb'a si natiunea magiara ca cea politica in acésta tiera, si astfel impune cu forta celorlalte limb'a si nationalitatea magiara, le impedeaca prin urmare in desvoltarea limbei si nationalitatii loru, si estu modu creeza pentru natiunea magiara, in detrimentul celorlalte natiuni, unu privilegiu, care nu se poate aduce in consunantia cu ideele libertatii, egalitatii si fratetitati.

Proiectul comisiunei nu e dreptu si d'in acea causa, pentru ca creandu in favoarea natiunii si nationalitatii magiare, cu privintia la limba, unu privilegiu politicu esclusiv; pre celelalte natiuni le face slavele acestei nedreptati si acestei privilegiu neopportunu, si pre candu natiunile nemagiarii porta sarcinile publice ale tieri in aceea-si mersu ca si magiarii, proiectul de fatia pre natiunile magiare le eschide cu totul de la drepturile si bineficiale limbei loru natiunale, seu li face parte d'in acele in mersu forte restrinsa.

Dar acestu proiectu de lege nu e nici ecuitabilu, pentru ca neamintindu de recunoscerea politica a natiunilor nemagiare, cari facu majoritatea in tiera, si a caroru existinta, ca atari, o recunoscere insu-si corpus iuris, pre cum a documentata deput. Dobrzanski in modu nerefrangibilu, — li denega nationalitatea politica, pentru ca libertatea individuala, ce s'a reservatu pentru noi, e unu corpu mortu, fara intlesu; prin acestu proiectu se intentiunea, a ne impune cu forta limb'a si nationalitatea magiara, si a ne desbracà de caracterul nostru natiunalu.

Fatia cu aceste fapte si dupa ce on. casa scie, ca deputatii natiunali si cu d'insii natiunea loru s'au luptat totu-deuna, d'in tote poterile loru, pentru libertatea si egalitatea limbbei si natiunei loru, er' nu pentru libertatea individuala, si fiindu ca dupa atate lupte, suferinti, si multa acceptare, natiunile acum se vedu inseliate, crede ore on. casa, ca acestu proiectu de lege le va indestuli si paciu? si ore asigura-se pacea si fericirea tieri prin acestu proiectu? Eu cred, ca sia-care d'intro dvostra e convinsu despre contrariu.

Totu asie poteti fi convinsi, ca tier'a nu va inflori nici nu va fi ferice, candu majoritatea locuitoriloru, sei sfere, si si-vede periclitatu celu mai sacru tesauru, adeca limb'a si nationalitatea; de aici numui neincredere se poate nasce intre natiuni, ca sei nu dieu chiaru ostilitati.

Spre a documenta acésta, nu e de lipsa a merge de parte! sei aruncamu numai una privire la intemplantimete d'in 1848 si 1849. Lupt'a esacerbata si sangerosa, ce a decursu atunci intre cetatianii si natiunile d'in tiera, si tristula resulata pentru ambele parti documenteza pre deplinu assertiunea mea. — (Sgomotu; ast'a nu se tiene de obiectu!) — Me rogu, astese se tienu de obiectu, pentru ca sunt fapte. — Multi voiesc a atribui lupt'a de atunci reactiunei si camarilei, dar ei sciu pre bine, ca acea lupta a fostu numai aperarea natiunilor in contr'a oprimentei nationalitatii si limbbei loru; acea upita a fostu cu totulu naturala si a provenit d'in impulsul conservarei proprie.

Prin urmare, daca voiti domniloru a vedè pre tote natiunitatatile, cari locuesc de sute de ani in acésta patria, multumite, fericite, si inspirate un'a cáttra alt'a de increderea si iubirea neincungjuravera, si daca voiti ca patri'a nostra sei ia mare si sei prospereze, apoi nu e numai consultu si necessariu ca, delaturandu-se proiectul comisiunei, sei sa primeasca proiectul de lege redactat prin deputatii romani si scri si presintatu d'in mandatulu acestorua prin deputatulu

Alesandru Mocsonyi, ci acésta este una recerintia neincungjuravera, căci pana ce celu d'antai nu multiimese nece decatul pre natiunile nemagiare, si prin urmare ar produce frecari si nemultamiri nenumerante, si ar' semenă certe si discordie neintrerupte intre natiunitatii, ba ar' casinu chiar' ruinarea totala a tieri, celu d'in urma nu clatina nece incat existinta, intregitatea si autonomia tieri, contiene pretensiunile ecuitabili si juste a le natiunilor d'in patria, si, devenindu lege, garanteaza increderea imprumutata si iubirea fratiesca intre tote natiunile d'in patria, si, basatu pre principiul libertatii si alu egalitatii, asecureaza consolidarea si fericirea patriei.

Acesti-a sunt totu atati-a factori, cari in interesul viitorului si esistintiei secure a dulci nostre patrie trebuie sei avemu inaintea ochiloru si sei luamu de indreptariu in deslegarea cestiunei natiunali, daca voim marirea si fericirea patriei.

Căci des sortea a suris in mare mersu de doi ani incoco natiunei magiare si multe d'in dorintiele sale s'au impletuitu, in catu multi, orbiti de acestu succesu, voru dico si voru cugeta, că avendu in mana sortea si pusetiunea loru, voru pot complană acésta afacere respective deslegarea ei, chiar' si fara de a considera dreptele pretensiuni a le natiunitatiloru, acésta ar' fi dupa parerca mea una procedere forte periculosu si este forte necesariu si de dorit, ca sei se delature proiectul comisiunei, si sei se deslege cau'a natiunitatiloru asiè ca, la tempulu unei fortune seiu nenorociri eventuali, tote natiunile sei aperi acésta patria frumosa cu sacrificiul si abnegatiunea unui fiu cáttra muma-sa dulce.

Dreptu că Escelint'a sa d. cancelariu b. Beust, venindu in 1866 d'in Sason'a la Vien'a, s'a pusu in fruntea guvernului si a midilociu implemirea multoru, ba dupa majoritatea dietei a toturor dorintielor magiare, inse sei nu perdemu d'in vedere acea ce ne-a invetiatu esperint'a pre toti, că guvernulu si politic'a d'in Vien'a sunt forte schimbaciose, mai schimbaciose decatul tempulu de prima-vera, si asiè lesne se poate intempla ca, mai nainte sei mai tardu, prin pressiuni interne sei esterne, sei vina d'in care-va parte a lumiei in loculu lui Beust unu altu invetiatu si barbatu de statu, carele punendu-se in fruntea guvernului, va fi condusu de alte principie, va incercă pentru intarirea monarciei si pentru fericirea poporeloru alta experiente, si Ungari'a va pati atunci ca-si biet'a Transilvania, adeca legile ei sanctiunate de acum se voru dechiară prin una simpla patente de nevalide, luandu afară firesc diferitele legi relative la dările si sarcinile grele si chiar' nesuportabile, precum si la detorile de statu; si apoi atunci vomu ave experint'a trista, că constitutiunea d'in 1867 se va modifica cu totulu si va remanet numai cu una parte, care amu si pre aplecati a-o darul celui mai mare iniamicu alu nostru.

Aduceti-ve a minte, domniloru, Transilvania inca a avutu legile sale d'in 1863 si 1864, facute de diet'a sa si sanctiunate de principele sei; aceste lagii, prin machinatii si prin concursulu unoru consiliari de rea credintia se dechiarara de nevalide prin una simpla patente. Natiunea romana d'in Transilvania pentru fidelitatea si loialitatea sa neclatita cáttra tronu si guvernu si pentru sacrificarea sangelui sei, precum ni-a spusa-o unu barbatu mare si potinte, s'a pusu la o parte, si s'a romuneratu in unu modu, care dieu nu este de invidiatu; cu tote ca eu nu voiu recunoscere neci una data, ca legile facute de una dieta si sanctiunate sei se pota

desfinti prin una simpla patenta, cu atatu mai putien legile memorate a le Transilvaniei, cari nu numai in animele Romanilor transilvani, ci si in a le toturor Romanilor din Austria sunt atatu de inadecinate, catu nece una patente nu le va pot sterge de acolo neci una data. Si apoi, ac'a cea patituo Transilvania in 1867, o poti pati, dieu, si Ungaria in 1869 sei mai tardu.

Eu cred, onorabile camera, că la deslegarea cestiunei natiunali nu trebuie sei perdemu d'in vedere nece impregiurarea ce o atinsei, nece tempurile grele ce voru pot sei urmeze, căci in casu de pericolu va fi bine, daca tote natiunitatatile d'in patri'a voru tra in pace perfecta si in confidintia si iubire fratiesca, si insufletite de libertatea comune, de sentiul egalitatii si alu fratetitati se voru lupta cu emulatiune pentru patria si libertate in contr'a ori-carui pericol, veni-ar' ori si de unde.

Dreptu acea, dupa ce projectul memoratu alu comisiunei nu este basatu nece pre principiile libertatii, egalitatii si ale fratetitati, nece nu este sustinutu de dreptate si ecuitate, ba primirea lui, chiar' si numai principiale, involve una intentiune de magarisare fortata, care caracteriseaza presta totu acestu projectu; dupa ce projectul comisiunei ar' poti fi numit mai bine una lege gentru magarisare fortata a natiunilor nemagiare; dupa ce nerespectarea si ignorarea dreptelor pretensiuni a le natiunilor si sugrumarea drepturilor loru naturali ar' casinu una amaretiune dorerosa si ar' produce evenimentele triste d'in 1848 si 1849, cari aru fi una calamitate grea pentru tiera; d'in contra, dupa ce projectul de lege presintatu prin Alesandru Mocsonyi nu vatema nece decatul integritatea si autonomia tieri, ci garanteaza prete-miul egalitatii, libertatii si alu fratetitati exprese intr'insula consolidarea, marirea, inflorirea si fericirea patriei; eu respingu pre celu d'antai si mi-dau votulu meu pentru alu deputatului Alesandru Mocioni.

Catul pentru afirmatiunile domniloru deputati Bartal si Makray, că unele natiuni nemagiare graviteaza cáttra Romanii si Domnedieu scio unde, sei mi-sia permisu a reflecta, că acésta suscipitiunare nu este noua, ea s'a repetat pana acum de mii si mii de ori, totu-de-una fara vre-unu temeu solidu; acésta arma d'in caus'a folosirei ei dese atat'a s'a scirbatu, d'in caus'a vechimeei ei atat'a s'a ruginitu, catu eau nu mai pot servit nece spre folosulu aceloru-a, cari o intrebuintie, nece nu poti cau'a stricatiune aceloru-a, contr'a caroru-a se indepleteaza.

Era catu pentru suatulu, ce d. deputatu Bartal ni deda in cuventarea sa de eri, fiindu acestu suatu mai multu una ordinu alu unui dictatore pentru supusii sei, reflecteu numai atat'a, că modulu, in carele se adresă cáttra noi d. Bartal, a fostu neparlamentariu.

In fine, eu vedu de lipsa a dechiară că, la casulu neastepat, candu majoritatea ar' primi ca base a discussiunei speciale sei projectulu comisiunei sei pre celu alu lui Deák, nepotendu luă a supr'a mea responsabilitatea pentru consecintele daunose si triste, si pentru ca, in impregiurările critice ce voru pot sei urmeze, nimenei sei mi-pota imputa, că si eu am luat parte in confaptuirea acelei legi, — eu nu poti nece decatul si nece că voiu luă parte in desbaterea spaciele.

Proprietariu, redactoru responditoru si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.

Comunicatiunea drumurilor de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisiior'a-Baziasiu.

De la Vien'a	pleca la 7 ore 45 min. dem. si la 8 ore — min. ser'a.
" Posionu	" 10 " 24 " " 10 " 51 "
" Neuhäusel	" 1 " 23 " diu'a, " 1 " 54 " nöpteau
" Pest'a	" 5 " 19 " d.m. " 6 " 31 " deman.
" Czegléd	" 7 " 54 " " 9 " 14 "
" Segedinu	" 12 " 12 " nöpteau, " 2 " 55 " dup. m.
" Temisiior'a	" 3 " 55 " dom. " 7 " 47 "
" Jasenova	" 8 " 4 " " *)
" Beseric'a-Alba	" 8 " 40 " "
Sosesc in Basiasiu la	9 " 10 "

*) De la Temisiior'a la Baziasiu comunica numai odata.

Baziasiu-Temisiior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a.

De la Basiasiu	pleca la 5 ore 55 min. d.a.
" Beseric'a-Alba	" 6 " 27 "
" Jasenova	" 7 " 6 "
" Temisiior'a	" 10 " 40 " ser'a si la 7 ore 25 min. dem
" Segedinu	" 2 " 26 " nöpteau, " 12 " 58 " diu'a
" Czegléd	" 6 " 35 " dem. " 6 " 21 " d.a.
" Pest'a	" 9 " 55 " " 9 " 30 " ser'a
" Neuhäusel	" 1 " 52 " diu'a, " 1 " 8 " nöpteau
" Posionu	" 4 " 48 " d.a. " 4 " 12 " dem.
Sosesc in Vien'a	la 6 " 36 " " 6 " — "

*) De la Temisiior'a la Baziasiu comunica numai odata.

Jasenov'a-Oraviti'a.

De la Jasenov'a pleca la 8 ore 30 minute demaneti'a.

" Jam	9 " 12 "
" Racasdia	" 10 " 12 "

Sosesc in Oravita la 10 " 57 "

Oraviti'a-Jasenov'a.

De la Oravita pleca la 4 ore — minute dupa mediasi.

" Racasdia	4 " 45 "
" Jam	" 5 " 38 "

Sosesc in Jasenov'a la 6 " — "

Vien'a-Oradea-Mare.

De la Vien'a pleca la 8 ore — minute ser'a.

" Pej'ta	6 " 35 "
" Czegléd	" 9 " 27 "

" Püslök-Ladány*) 1 " 58 " dup. med.

Sosesc in Oradea la 4 " 38 "

*) Cale laterale due la Dobritiu, unde sosesc la 3 ore dupa mediasi.

Oradea-Mare-Vien'a.

De la Oradea pleca la 10 ore 6 minute demaneti'a.

Sosesc in Püslök-Ladány*) 12 " 48 " diu'a

" Czegléd " 5 " 41 " ser'a

" Pest'a " 8 " 37 " " demaneti'a.

" Vien'a " 6 " — " " demaneti'a.

*) Cale laterale vine de la Dobritiu.

Vien'a-Arau.

De la Vien'a pleca la 8 ore — minute ser'a.

" Pest'a " 6 " 25 " deman.

" Czegléd " 9 " 47 " "

" Szolnoca " 11 " 2 " " ser."

Sosesc in Aradu la 5 " — " ser'a.

Aradu-Vien'a.

De la Aradu pleca la 10 ore 15 minute demaneti'a.

" Solnoca " 4 " 22 " dupa mediasi.

Sosesc in Czegléd la 5 " 38 "

" Pest'a " 8 " 37 "

" Vien'a " 6 " — " demaneti'a

Vien'a-Paris.

De la Vien'a pleca 4 ore 30 minute ser'a.

" Salzburg " 1 " — nöpteau.